

METKA FURLAN

VOŠČILO OB SEDEMDESETI OBLETNICI ONOMASTA DR. SILVA TORKARJA

COBISS: 1.18

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.30.2.14](https://doi.org/10.3986/JZ.30.2.14)

Osebnе obletnice so vedno prilika za vpogled v preteklost in prihodnost. Ko se je letošnjega 1. oktobra v Ljubljani ob pričetku študijskega leta s prihodom novih in starih znanja željnih študentov povečal vrvež na ulicah, je kolega dr. Silvo Torkar brez trušča obhajal svoj sedemdeseti rojstni dan, verjetno zadovoljen in hvaležen, da mu je življenje omogočilo vsrkati neizmerno količino znanj, da danes velja za priznanega in čislana imenoslovca, na katerega se pogosto z različnimi imenoslovnimi vprašanji obračajo številni posamezniki, strokovnjaki in laiki. Silvo Torkar ima v slovenskem jezikoslovju posebno mesto, saj je edini, ki se pri nas popolnoma in stalno posveča slovenski onomastični problematiki. Tako ga poznajo tudi v širšem, slovanskem jezikoslovnem prostoru. Morda je zadovoljstvo ob slavlju okrogle obletnice skalilo le, da si sam za rojstnodnevno darilo ni mogel podariti svoje nove knjige, ki naj bi izšla v tem letu, a žal še čaka na odhod v tiskarno. Čeprav je od leta 2022 upokojen, svoje onomastično poslanstvo brez prekinitve nadaljuje in čakajoča knjiga ni edina, ki jo lahko pričakujemo od njega, kot nam je bilo namignjeno.

Otroštvo in mlada leta je Silvo Torkar, ki je bil rojen v jeseniški porodnišnici leta 1954, preživel med domačimi v Hudajužni na Tolminskem. Gimnazijska znanja je nabiral v Gimnaziji Tolmin, kjer je leta 1973 maturiral. Po diplomu na Filozofski fakulteti v Ljubljani iz ruskega jezika s književnostjo pod A in sociologije pod B leta 1978 je bil za diplomsko delo *Nacionalno-ruska dvojezičnost v ZSSR v luči sociolingvističnih raziskav* nagrajen s Prešernovo nagrado za študente Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Med letoma 1979 in 1989 je bil zaposlen v različnih podjetjih, od leta 1990 do upokojitve leta 2022 pa na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Še kot član Terminološke sekcije je bil v letih 2001–2003 zaradi široke razgledanosti in dobrega znanja vsaj dveh slovanskih jezikov, ruščine in poljščine, izbran za strokovnega tajnika 13. mednarodnega slavističnega kongresa, ki je leta 2003 potekal v Ljubljani. Po tej zadolžitvi, ki jo je

Metka Furlan # ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana #
metka.furlan@zrc-sazu.si # <https://orcid.org/0000-0001-7531-6489>

opravil nadvse uspešno, je leta 2005 postal član Etimološko-onomastične sekcije. Ob že prej izraženi naklonjenosti do onomastike se je v novem delovnem okolju lahko temu področju posvetil popolnoma, z dušo in telesom, in dotedanje raziskovanje slovenskega onomastičnega fonda vsebinsko in metodološko pomembno nadgradil, predvsem na toponimskem in antroponimskem področju, v slovenski in slovanski onomastiki pa postal pomembna referenčna osebnost.

Kot v diahronijo usmerjenega onomasta in onomasta etimologa Silva Torkarja odlikuje široka razgledanost po domači in tuji slovanski strokovni literaturi, ki mu je ob dobrem poznavanju in strogem upoštevanju slovenskih historičnih onomastičnih pisnih virov ter hkrati slovanskega onomastičnega zaledja omogočila, da je prepoznal marsikateri slovenski onomastični problem in ga tudi uspešno rešil. Poudarja, da šele čim večje število časovno različnih zgodovinskih zapisov v urbarjih, katastrih, matičnih knjigah in drugem arhivskem gradivu omogoča zasledovati spreminjanje imena toponimskega denotata, kar je ob drugih, predvsem narečnih in komparativnih slovanskih podatkih neizogibna podlaga za čim bolj zanesljivo razlago sodobnega toponima. Poučne so njegove analize, ki so pokazale, da je toponimsko gradivo, ki je bilo do sedaj na slovenskem zahodu ocenjevano kot substratno ali adstratno ali pa sploh tuje, dejansko slovenskega in tudi slovanskega izvora (npr. prepletanje romanskih imen na *-anŭ* < lat. *-anum* s slovanskimi na *-jane*, analiza toponimov *Avča* in *Davča*). V prispevkih je v analizah toponimskega gradiva večkrat pokazal, da historični zapisi konkretnega toponima kažejo na fonetične in druge jezikovne pojave v slovenskem jeziku, ki jih apelativni fond ne izkazuje več ali pa jih izkazuje v pičli meri. V tem smislu so njegove raziskave koristne in spodbuda za raziskovalce tudi zunaj onomastičnega področja.

Pomembna je njegova obravnava onomastičnih problemov v okviru t. i. imenske besedne družine, ki pogosto omogoča uvid v posamezne toponimske razvojne stopnje in nastanek našega sodobnega toponomastičnega fonda. Kot zanimivost naj izpostavim, da sta na mednarodni konferenci v Korčuli leta 2006 dva različna referenta, Silvo Torkar in nizozemski komparativist Tijmen Pronk, vsak s svojega zornega kota prepričljivo pokazala, da je ime naše prestolnice *Ljubljana* slovanskega in ne katerega koli drugega izvora, kot se je v preteklosti večkrat domnevalo. Čeprav se z nekaterimi Torkarjevimi rešitvami vedno ni mogoče strinjati, bo za prihodnje rodove na rešetu ostalo marsikaj spodbudnega, hvale vrednega in uporabnega.

V letošnjem oktobru je njegova bibliografija znanstvenih in strokovnih del obsegala zavidljivih 350 enot, iz nje pa Silva Torkarja lahko spoznamo tudi v drugačni vlogi, kot neonomasta. Prevajal je iz ruščine, tudi gruzijske avtorje. Bil je pomembna gonilna sila pri ustvarjanju *Ukrajinsko-slovenskega in slovensko-ukrajinskega slovarja* (2018). Med uredniško dejavnostjo naj izpostavim samostojno gostujoče urednikovanje tematsko zastavljenega 55. letnika ljubljanske revije

Linguistica z naslovom *Slovanski jeziki v stiku z neslovanskimi: diahroni onomastični pogled = Slavic/Non-Slavic language contact in the area of diachronic onomastics* (2015), v katero je k sodelovanju pritegnil kar 19 avtorjev iz dvanajstih različnih držav. Kot sourednik je sodeloval pri zbornikih *Ob jubileju Ljubov Viktorovne Kurkine* (2017) in *Merkujevega zbornika* (2007), Merkujeve monografije *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu* (2006) in *Pravnega terminološkega slovarja: do 1991, gradivo* (1999). Med letoma 2000 in 2002 je bil član slovenske skupine jezikoslovcev pri mednarodnem projektu *Ślowiańska onomastyka. Encyklopedia* (Varšava, Krakov). Z več geselskimi članki je sodeloval pri ustvarjanju nacionalnega projekta *Enciklopedija Slovenije*.

Kot priznani strokovnjak na svojem področju je bil za recenzenta za onomastično tematiko vabljen v številna uredništva tujih onomastičnih revij (*Voprosy onomastiki, Slavia Occidentalis* itd.). Je član Komisije za slovansko onomastiko pri Mednarodnem slavističnem komiteju in od ustanovitve oktobra 2021 član skupine Pracownia Onomastyki Ślowiańskiej na Instytutu Filologii Ślowiańskiej Univerze v Wrocławu. Z referati je nastopal na več mednarodnih znanstvenih simpozijih in kongresih, tudi zunaj Slovenije, npr. v Velikem Novgorodu (2019), Brnu (2017), Krakovu (2016), Bratislavi (2014), Minsku (2013), Jekaterinburgu (2012, 2015), Lodžu (2013) in Korčuli (2006).

Torkarjevo skrb za dvig imenoslovne kulture v Sloveniji odražajo njegova številna poljudnostrokovna predavanja o zemljepisnih imenih in priimkih ter sodelovanja z onomastičnimi prispevki v različnih slovenskih medijih. V ta sklop bi bilo mogoče uvrstiti serijo člankov z naslovom *Odstiranje slovenskih krajevnih imen*, ki je med letoma 2012 in 2018 izhajala v *Glasniku Slovenskega etnološkega društva*. Pogosto je sodeloval v inštitutski Jezikovni svetovalnici, za katero je prispeval več kot dvesto razlag, predvsem priimkov. Tudi med inštitutskimi sodelavci je bilo znano, da se je rade volje in hitro odzival na različne onomastične dileme, ki so se porajale med nami.

Verjamem pa, da je Silvo Torkar predvsem in tudi upravičeno lahko ponosen na svoj strokovni onomastični opus. Ob številnih izvornih znanstvenih člankih, ki so bili objavljeni v domačem in tujem strokovnem tisku (revijah ali zbornikih), magistrskem delu *Zgodovinska antroponimija vzhodne Tolminske* (2003) in disertaciji *Tvorba slovenskih zemljepisnih imen iz slovanskih antroponimov: identifikacija, rekonstrukcija in standardizacija* (2010) v njegovi bibliografiji izstopata monografiji *Zgodovinska antroponimija in toponimija vzhodne Tolminske* (2020) in *Rokopisna zbirka slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine 1* (2023). Prva monografija, ki predstavlja znatno predelano in dopolnjeno magistrsko delo, saj ga je dopolnil z raziskavo toponimov z istega področja, je na simbolni ravni poklon rodni Tolminski, na katero kot naturalizirani Ljubljčan nikoli ni pozabil, saj so vprašanja zgodovinskega domoznanstva Baške doline in Tolminske njegova

stalnica, v strokovnem oziru pa je njegova analiza gradiva »narejena po najboljših metodoloških vzorcih, ki se uporabljajo v sodobnih onomastičnih raziskavah na področju slovanskih jezikov«, kot je zapisal eden od recenzentov monografije. Rokopisna zbirka slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine, ki še čaka na izid druge knjige, pa je obsežna znanstvenokritična izdaja Metelkovih rokopisnih v gotici in bohoričici napisanih dvojezičnih nemško-slovenskih seznamov s krajevnimi imeni na Gorenjskem, Dolenjskem in v beljaškem okrožju Koroške iz leta 1823, ki se hrani v ljubljanski Narodni in univerzitetni knjižnici. Ta pomembni zgodovinski dokument o stanju in normiranosti krajevnih imen iz prve polovice 19. stoletja bo v kritični izdaji vključno s komentarjem s sodobnega zornega kota imenoslovnih znanj po Torkarjevi zaslugi končno dostopen širši strokovni in laični javnosti.

S Silvom Torkarjem sva bila v Etimološko-onomastični sekciji dolgo časa sodelavca. V raziskovalnem smislu naju združuje predvsem diahroni raziskovalni pogled na jezik, njega pretežno na onomastičnem, mene pa na apelativnem gradivu, čeprav ostre ali celo izključujoče meje med lastnimi imeni in občno leksiko ni in je tudi ni pametno postavljati. Vsako lastno ime ali pa vsaj njegov del je bilo namreč nekoč občno ime. V desetletjih sem Silva Torkarja spoznala kot izjemno predanega stroki, lahko bi se reklo zaljubljenega v onomastiko. Brez pretiravanja lahko rečem, da je svoje življenje posvetil predvsem svoji stroki. Besedo v pogovoru, morda celo nevede, pogosto rad preusmeri na onomastiko. Kot sodelavec je bil deloma nekonvencionalen s samosvojim urnikom. Ko se je naš delovnik že zaključeval, se je njegov šele dobro začel, a nato tudi trajal pozno v noč. Zato se je lahko tudi pripetilo, da te je začudeno pogledal, ko si »že« odhajal domov.

Številna poznanstva, ki jih je sklenil doma in v tujini, so bila največkrat povezana z onomastiko ali vsaj z diahronim jezikoslovjem. Posebna vez je stkana med njim in starosto ruske etimologije Ljubov Kurkino iz Moskve. V naših očeh je Ljubov tako rekoč Torkarjeva krušna mati in njen krušni sin ji to materinsko naklonjenost vseskozi vrača.

Okrogli jubilej je Silva Torkarja našel sredi dela in načrtov. Ker mu življenjske energije in radosti ob delu ne manjka, mu, čakajoč na nove onomastične podvige, iz srca želimo predvsem zdravja in nadaljnje sreče v osebnem življenju, ki mu je v zrelih letih naklonila, da zanj danes ni več pomembna le Ljubljana, ampak v enaki meri tudi Radovljica.